

Forsby Tegelbruk

Forsby tegelbruk grundades 1898 av ägaren till hemmanet Nr. 3 i Fors by Hille socken, Lars Erik Forsling. Tegelbruket uppfördes på åkrarna norr om åbyggnaderna till hemmanet. Där fanns också tegelleran. Platsen för ett tegelbruk var alldeles ypperlig då jämvägsspåret Ockelbo – Gävle fanns alldeles bredvid.

Forsling hade påpassligt dragit ett stickspår till Forsby järnvägsanhalt för att kunna frakta teglet till lämpliga orter. Givetvis var detta ett stort plus för hela anläggningen. Tegelbruket taxerades 1902 till 30 400 kr. År 1904 tillverkades ½ million murtegel, till ett värde av 15 000 kr. Tegelbruket drevs av ett ångkraftverk om 12 hkr och det fanns 16 arbetare anställda vid den här tiden. Vid L.E. Forslings död 1908, såldes tegelbruket med alla inventarier samt ett sandtag, som låg i Varva. Vidare ingick andelar i Fors såg och hyvleri, vattenfall och utmål. Det senare enligt skifteskartan och där ingick också del i ett linsänke. Köpare var byggmästaren Fredrik Axel Karlsson – Jern i Gävle, som hade en ganska så stor byggnadsverksamhet. Tegelbruk kunde vara eldfarliga anläggningar och den 13 juli 1914 brann hela tegelbruket ner tillsammans med den gamla ladugården. Bruket hade ju bl. a. hästar för att dra vagnar med tegel ner till Forsby järnvägsanhalt.

Då framtidsoptimismen var stor åteuppbyggdes tegelbruket igen 1915 – 1916 enligt den så kallade ”Svedalamodellen”. Det är mycket roligt att det nya bruket kostade mycket pengar varför nytt kapital näste in och 1918 ombildades Karlsson – Jerns tegelbruk till AB orsby tegelbruk. Som medintres;enter i bolaget fanns fabrikör Emil Jern Gävle, Köpman John Åström Gävle, en disponent från Sundborn och en handlare från Ockelbo. I samband med denna bolagsbildning uppstod en del vidlyftiga affärer där Karlsson – Jern blev den stora förloraren. Registeringen av det nya bolaget sköts upp då handlingarna inte ansågs kompletta, vilket var olyckligt för Karlsson – Jern. Under tiden dök upp en ny intressent som ville förvärva bruket.

Det var direktör P.J. Lövström från Stockholm. Lövström, som var uppvuxen i Sundbyberg kunde Branchen. Hans far hade varit med att bygga upp moderna Sundbyberg och tegelbruk var han väl förtrogen med. Lövström bjöd 205 000 kr. för hela paketet vilket nästan lät för bra för tt vara sant.

I samband med dessa spekulationsaffärer blev Karlsson – Jern svårt sjuk och det är uppenbart att han inte kunde överblicka de snåriga affärer som han nu blev inblandad i.

Forsby tegelbruk, oljemålning av A. Forsling. 1903. Foto: Tord Bodin

I köpet av tegelbruket med såg och hyvleri, som genomfördes 7 juni 1919, använde direktör Lövström en hyresfastighet i Stockholm som betalning. Fastigheten i Stockholm, som var övervärderad och högt intecknad, var en urusel affär.

Karlsson Jern som låg sjuk då affärerna gjordes upp hade skrivit på ett papper in blanco, då han litade på sina medägare i Forsby tegelbruk. Detta var det andra stora misstaget han gjorde och ur denna obeskrivliga härva, mer vore att säga, blev Karlsson Jern i det närmaste lottlös.

Förväntningarna på goda tider efter första världskrigets slut infriades inte. Istället spred sig en tung depression över världen. Trots detta så fortsatte bruket om än under ekonomiskt pressade förhållanden. Från den 1 april 1921 ombildades Forsby tegelbruk till ett konsortium med flera delägare. Sågen och hyvleriet var då fortfarande kvar i konsortiets ägo.

Vid tegelbruket fanns en enklare förvaltar-
gård, där konsortiedisponenten bodde. Denna
disponentgård brann någon gång i början på
1920-talet under mystiska omständigheter.

1920 – talet var också de stora brändernas
årtionde, det kan försäkringsbolagen vittna
om.

Nedläggningen av bruket skedde troligen
under 1920- talet men exakt när Forsby
tegelbruk slutade tillverka tegel har varit svårt
att få fram och visst finns det mer att säga om
tegelbrukets historia.

Den svåra ekonomiska depressionen under
1920-talet satte till slut punkt för
verksamheten. Det gick helt enkelt inte att
sälja tegel. Det fanns för många tegelbruk och
för få köpare. Vid bruket tillverkades mur-
tegel och taktegel. Som en kuriositet kan
nämnas att man förutom det tvåkupiga
tillverkade ett trekupigt taktegel.

Några exemplar av dessa har bevarats av
hembygdskämpen Torgny Almgren i Åbygge-
by. Takpannorna från Forsby tegelbruk
saknar, så vitt jag kan se, firmastämpel eller
någon form av märke. Idag finns ingenting
synligt kvar av bruket. Åker man in på
Tegelbruksvägen i Forsby så ser man väster
om vägen en samling villor på de forna
åkrarna. Där villorna nu ligger, låg Forsby
tegelbruk.

[Hillebygden, Nr. 1, 1999]